

Rapport
Beperkte Opleidingsbeoordeling

wo master Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed

Universiteit van Amsterdam

Inhoud van het verslag

1. Samenvatting van de beoordeling	2
2. Proces van beoordeling	4
3. Overzicht van de opleiding.....	6
3.1 Basisgegevens van de opleiding.....	6
3.2 Korte beschrijving van de instelling.....	7
3.3 Beschrijving van de beoogde eindkwalificaties	7
3.4 Beschrijving van het programma.....	8
4. Overzicht van beoordelingen.....	9
5. Bevindingen, overwegingen en beoordeling per standaard.....	10
5.1 Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	10
5.2 Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	13
5.3 Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	18
Bijlage 1: Programma van het locatiebezoek	20
Bijlage 2: Bestudeerde documenten	21
Bijlage 3: Bestudeerde eindwerken	22
Bijlage 4: Samenstelling visitatiepanel	23
Bijlage 5: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	24

1. Samenvatting van de beoordeling

Het visitatiepanel van Certiked VBI heeft op 24 september 2013 de opleiding wo master Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed van de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam beoordeeld aan de hand van het accreditatiekader van de NVAO. In deze samenvatting geeft het panel de voornaamste overwegingen weer die tot het oordeel van het panel hebben geleid.

Het panel beschouwt de kritische reflectie die de opleiding heeft geschreven als volledig en informatief. Daarnaast heeft het panel tijdens het locatiebezoek een grote betrokkenheid zowel bij het management van de opleiding als bij de docenten aangetroffen. Ook is de opleiding zich in de ogen van het panel zeer bewust van de wenselijkheid van verbeteringen en streeft zij deze met kracht na.

Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding werk heeft gemaakt van de aanbevelingen die het panel dat de toets nieuwe opleiding heeft uitgevoerd in 2006, heeft gedaan. De titel van de afgestudeerden van de opleiding (Master of Arts in Conservering en Restauratie) is verhelderd, het curriculum heeft een duidelijke structuur gekregen en veel van de docenten wordt de ruimte geboden om hun promotie af te kunnen ronden

De doelstelling van de opleiding beantwoordt zowel aan de discipline als aan het niveau waarvoor deze opleiding opleidt. Het panel vindt dat de doelstelling ook een goed onderscheid maakt tussen de opleiding en de post-initiële opleiding die erop volgt. De afgestudeerden van de opleiding worden opgeleid voor de wetenschappelijke en disciplinaire kennis en inzichten op het vakgebied van hun specialisatie, zijnde één van de acht specialisaties die de opleiding aanbiedt. Het interdisciplinaire karakter van het vakgebied en de balans tussen de breedte van het vakgebied en de diepgang in de specialisaties is voldoende verwerkt. De opleiding heeft de doelstelling op verantwoorde wijze omgevormd tot concrete en toetsbare eindkwalificaties. Deze sluiten aan op de richtlijnen van het Europese samenwerkingsverband van academische opleidingen op dit vakgebied en voldoen daarom aan de internationale eisen. Ook komen ze overeen met de Dublin-descriptoren en ook met de Europese eisen voor masteropleidingen op dit vakgebied. De opleiding bekijkt de eindkwalificaties kritisch. Het panel adviseert de opleiding aandacht aan de aan te bieden specialisaties te blijven geven.

Als gevolg van de toelatingseisen en de toelatingsprocedure van de opleiding worden naar het oordeel van het panel vooral studenten toegelaten die de capaciteiten en aanleg voor de opleiding hebben. De zeer hoge slagingspercentages zijn een bewijs daarvan. De vrijstellingen in de verkorte trajecten worden op een verantwoorde wijze verleend.

Alle eindkwalificaties komen in het programma aan bod en dat gebeurt op een evenwichtige wijze. Wel bepleit het panel de structuur en de mate van detail van de leerdoelen voor de verschillende specialisaties nader op elkaar af te stemmen. De inhoud van het programma is goed. Zowel de theorie als de praktijk als de wetenschappelijke benaderingswijze komen in het programma tot hun recht. Het interdisciplinaire aspect, zijnde de verhouding tussen het vakgebied in den brede en de specialisaties, is goed verwerkt. De Science-modules zijn inhoudelijk toereikend. Het panel adviseert de opleiding wel de inhoud daarvan te versterken, mede om een volledige dekking voor alle specialisaties te verzekeren. Ook de afstemming tussen deze Science-modules en de Objectgerichte practica zou nog beter kunnen zijn. Het panel staat zeer positief tegenover de inspanningen van de opleiding om de wetenschappelijke kant van het programma te versterken. Een aantal sprekende voorbeelden zowel in het programma als in het personeelsbeleid zijn daarvan voorhanden.

Het panel roemt het personeelsbeleid van de opleiding. Zo wordt de inzet van hoogleraren vergroot, worden verreweg de meeste docenten de komende jaren in de gelegenheid gesteld te promoveren en verdiepen de docenten zich in onderwerpen van toetsing, beoordeling en feedback.

De didactiek is naar behoren, zijnde ingericht voor het verwerven van theoretische kennis en het opdoen van praktische vaardigheden. De opleiding heeft de informatievoorziening op orde. De begeleiding door de docenten is intensief en het aantal contacturen is groot. Door de vele contacturen en de piekbelasting aan het eind van het semester, wanneer de opdrachten klaar moeten zijn, kan de werkdruk hoog zijn. Wel zorgt de opleiding voor een studeerbaar programma. Omdat de docenten en studenten zeer op elkaar zijn aangewezen, zou dat soms ook tot spanningen kunnen leiden. Daarom pleit het panel voor het benoemen van een onafhankelijke vertrouwenspersoon.

Het panel is bijzonder te spreken over de kwaliteit van de huisvesting en de faciliteiten van de opleiding. Dat geldt voor de ruimten, de uitrusting daarvan en de buitengewoon goede voorzieningen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed waar de opleiding gebruik van kan maken. Wel raadt het panel de opleiding aan na te gaan of de ruimte kan worden uitgebreid.

Naar de mening van het panel zorgen de afspraken die zijn gemaakt en de regelingen die zijn ingesteld, voor een stelsel van valide en betrouwbare toetsing en beoordeling. De nu ingezette ontwikkeling van het toetsbeleid en de uitvoering daarvan zou wel voortgezet moeten worden om op een nog hoger niveau te komen. Het panel waardeert de rol die de examencommissie in de bewaking van de kwaliteit van de toetsen en de masterscriptie speelt. De toetsvormen getuigen van een goede afstemming op zowel de theoretische als praktische delen van het curriculum. De beoordeling van de toetsen is mede als gevolg van het gebruik van formulieren met beoordelingscriteria transparant. Alhoewel er geen indicaties zijn dat zulks gebeurt, adviseert het panel de opleiding alert te zijn op situaties waarin de beoordeling beïnvloed zou kunnen zijn door de verhouding tussen student en docent. De procedure rond de masterscriptie is naar behoren. Ook de beoordeling van de scriptie door twee beoordelaars en aan de hand van een lijst van beoordelingscriteria is toereikend.

De toetsen die het panel heeft bestudeerd, voldoen inhoudelijk en qua niveau. Alle masterscripties die zijn bekeken, zijn als voldoende beoordeeld door het panel. De scripties gaan goed op het gekozen onderwerp in. De natuurwetenschappelijke component in de scripties is overwegend behoorlijk. Wel valt op dat in veel gevallen te veel wordt gesteund op niet gevalideerde bronnen en dat de referenties aan wetenschappelijke literatuur ter onderbouwing van het betoog enigszins achterblijven. Ook kunnen de structuur en opbouw worden verbeterd. Het panel beschouwt het positieve oordeel over de afgestudeerden als een extra bewijs van de kwaliteit van de opleiding.

Het panel dat de opleiding wo master Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed van de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam heeft beoordeeld aan de hand van het accreditatiekader van de NVAO voor de beperkte opleidingsbeoordeling adviseert de NVAO over te gaan tot accreditatie van de opleiding met het oordeel voldoende.

Rotterdam, 11 december 2013

prof. dr. R.E.O. Ekkart
voorzitter

drs. W.J.J.C. Vercouteren RC
secretaris

2. Proces van beoordeling

Certiked VBI heeft van de Universiteit van Amsterdam het verzoek ontvangen een beoordeling uit te voeren van de opleiding wo master Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed, in het kader van de NVAO-accreditatieprocedure. Daarop heeft Certiked op aangeven van de Universiteit van Amsterdam een visitatiepanel samengesteld. Dat panel bestond uit de volgende personen:

- De heer prof. dr. R.E.O. Ekkart (voorzitter);
- Mevrouw lic. H. Dubois (deskundige);
- Mevrouw drs. M. Reuss (deskundige);
- De heer dr. J.J. Wouters (deskundige)
- Mevrouw C. Saris MSc (student).

De heer drs. P.M. Esveld, directeur van Certiked VBI was als toehoorder aanwezig. De heer drs. W.J.J.C. Vercouteren RC trad op als procescoördinator/secretaris.

Certiked heeft namens de opleiding de samenstelling van het visitatiepanel ter goedkeuring voorgelegd aan de NVAO. De NVAO heeft haar goedkeuring verleend.

De procescoördinator/secretaris heeft voorafgaande aan het locatiebezoek overleg gevoerd met de opleiding over een aantal formele zaken, zoals de datum en de agenda van het locatiebezoek, de eisen te stellen aan de kritische reflectie, de aan te leveren bijlagen, de bij het locatiebezoek ter inzage te leggen documenten en de lijst van de meest recente eindwerken.

De procescoördinator/secretaris heeft namens het panel in totaal 21 eindwerken opgevraagd. Dat waren 15 eindwerken van studenten die het gehele programma hadden doorlopen en additioneel 6 eindwerken van studenten die het verkorte programma hadden gevolgd.

Tijdig voorafgaande aan het locatiebezoek heeft het panel de kritische reflectie, inclusief de bijlagen en een selectie van eindwerken van de opleiding ontvangen. Elk van de leden van het panel heeft de kritische reflectie en een aantal van de eindwerken bestudeerd. Bij de beoordeling van deze eindwerken is uitgegaan van de Richtlijn Afstudeerwerken van de NVAO.

Ieder van de leden van het panel heeft vooraf vragen geformuleerd ten behoeve van het locatiebezoek. Het voltallige panel is bijeengekomen op 23 september 2013. In deze vergadering zijn de indrukken van de panelleden over de opleiding uitgewisseld en zijn vragen aan de vragenlijst toegevoegd. Ook hebben de leden van het panel zich uitgelaten over de kwaliteit en het niveau van de eindwerken.

Het locatiebezoek vond plaats op 24 september 2013 en verliep volgens de vooraf opgestelde agenda. Het panel heeft met alle geledingen van de opleiding kunnen spreken. Ook heeft het panel een open spreekuur ingesteld. Daarvoor heeft zich niemand aangemeld. Wel ontving het panel een schriftelijke inbreng die in de gedachtevorming is betrokken. In het besloten overleg tijdens het locatiebezoek heeft het panel de bevindingen gewogen en de overwegingen opgesteld. Het panel heeft vervolgens het eindoordeel over de opleiding opgesteld. Na afloop van het locatiebezoek heeft de voorzitter op hoofdlijnen het oordeel aan het management van de opleiding kenbaar gemaakt.

Na het locatiebezoek heeft de secretaris een conceptrapport van bevindingen, overwegingen en conclusies opgesteld. De leden van het panel hebben daarop hun commentaar gegeven. Nadat de secretaris deze opmerkingen had verwerkt, heeft hij het conceptrapport voor feitelijke onjuistheden aan de opleiding voorgelegd. Na verwerking hiervan is het definitieve rapport aan de opleiding verzonden.

Gezien de bestudeerde documentatie en in het licht van de gevoerde gesprekken met de betrokkenen bij de opleiding heeft het visitatiepanel de overtuiging zich een betrouwbaar oordeel over de kwaliteit van de opleiding te hebben kunnen vormen.

3. Overzicht van de opleiding

3.1 Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens van de opleiding

Naam opleiding in Croho:	M Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed
Registratienummer in Croho:	60335
Oriëntatie en niveau opleiding:	wo master
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	Boek en papier; Glas, keramiek en steen; Historische binnenruimten; Hout en meubelen; Metaal, Moderne en hedendaagse kunst; Schilderijen; Textiel
Locatie:	Amsterdam
Varianten:	Voltijd

Administratieve gegevens van de instelling

Naam instelling:	Universiteit van Amsterdam
Status instelling:	Bekostigd
Instellingstoets kwaliteitszorg:	Positief

Kwantitatieve gegevens over de opleiding

Rendement na drie jaar

Cohort	2007	2008	2009
Rendement	75%	80%	91%

Capaciteiten docenten

Docenten met een masterdiploma	50,0%
Docenten die gepromoveerd zijn	19,2%
Docenten met een BKO	30,8%

In deze cijfers zijn de gepromoveerden niet meegerekend met de docenten met een masterdiploma. Zou dat wel gebeurd zijn, dan zouden 69,2% van de docenten over een masterdiploma beschikken.

De gerealiseerde student-docentratio is 6,5 in 2012/2013. Dit getal is berekend op basis van een totaal aantal studenten van 75 (41 studenten in de masteropleiding en 34 studenten in de post-initiële opleiding) en een inzet van docenten van in totaal 11,5 fte. Dat laatste aantal is enigszins onderschat, omdat gastdocenten daarin niet zijn meegerekend.

Aantal contacturen per week

Studiejaar 1/semester 1	21,0 uur/week
Studiejaar 1/semester 2	17,0 uur/week
Studiejaar 2/semester 1	17,5 uur/week
Studiejaar 2/semester 2	14,0 uur/week

3.2 Korte beschrijving van de instelling

De beoordeling van de opleiding wo-master Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed is aangevraagd door de Universiteit van Amsterdam. De Universiteit van Amsterdam telt ongeveer 35.000 studenten en heeft ongeveer 5.000 medewerkers. Het is één van de grote, algemene universiteiten in Europa.

De Universiteit van Amsterdam heeft een breed aanbod van academische opleidingen. Veel van het onderzoek behoort tot de top. De missie van de universiteit is een inspirerende, breed georiënteerde, internationale academische omgeving te bieden. De universiteit kenmerkt zich, getuige de missie en doelstellingen, door een kritisch, creatief en internationaal klimaat, een open sfeer en een sterke betrokkenheid bij de stad en de samenleving. De Universiteit van Amsterdam heeft een structureel samenwerkingsverband met de Hogeschool van Amsterdam.

De universiteit kent in totaal zeven faculteiten, te weten de faculteiten Economie en Bedrijfskunde, Geesteswetenschappen, Geneeskunde, Maatschappij- en Gedragwetenschappen, Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica, Rechtsgeleerdheid en Tandheelkunde.

De opleiding wo master Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed is een onderdeel van de afdeling Kunst, Religie en Cultuur van de Faculteit der Geesteswetenschappen. De Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica is ook bij de opleiding betrokken.

3.3 Beschrijving van de beoogde eindkwalificaties

De eindkwalificaties die de opleiding nastreeft, betreffen enerzijds het academische werk- en denkniveau en anderzijds de vakspecifieke competenties. De eindkwalificaties luiden als volgt.

Betreffende het academisch werk- en denkniveau hebben de afgestudeerden van de opleiding de volgende kwalificaties:

- Beschikken over een gedegen oriëntatie in de geesteswetenschappelijke en natuurwetenschappelijke aspecten die voor het conserveren en restaureren van objecten/kunstwerken van cultureel erfgoed belangrijk zijn.
- Zijn in staat het intellectuele debat op het terrein van de eigen discipline onderbouwd uiteen te zetten.
- Zijn in staat verschillende theoretische visies over een restauratiekundig onderwerp in zijn context uiteen te zetten en daarover een verantwoorde argumentatie op te zetten.
- Zijn in staat (onderzoeks)resultaten te interpreteren en te gebruiken voor besluitvorming.
- Zijn in staat op zelfstandige wijze complexe problemen te onderkennen.
- Tonen initiatief in het leggen van contacten, zijn proactief en coöperatief binnen een teamverband en bezitten beginnende vaardigheden in de communicatie met de buitenwacht.
- Hebben een academische attitude ontwikkeld.
- Hebben een zelfreflectie ontwikkeld met betrekking tot verschillende aspecten van het vakgebied.
- Hebben leren om te gaan met de onzekerheid die eigen is aan de uniciteit van het object/kunstwerk.

Ten aanzien van de vakspecifieke aspecten beschikken de afgestudeerden in het algemeen en meer in het bijzonder op het gebied van een van de acht specialisaties (Boek en papier, Glas, keramiek en steen, Historische binnenruimten, Hout en meubelen, Metaal, Moderne en hedendaagse kunst, Schilderijen en Textiel) over de volgende competenties:

- Hebben inzicht in het vakgebied van het conserveren en restaureren van objecten/kunstwerken van historisch en artistiek belang, de vraagstukken die dat vakgebied beheersen en de onderzoeksmethoden die bij de bestudering van die vraagstukken van toepassing zijn.
- Hebben inzicht in de organisatie van het vakgebied en de ethische aspecten ervan.
- Zijn in staat, met een object en een behandeling als uitgangspunt, geestes- en natuurwetenschappelijk onderzoek te (laten) verrichten en daarover te rapporteren op een wijze die aan de gebruikelijke disciplinaire en academische normen voldoet.
- Zijn in staat - onder begeleiding - praktische conserverings- en restauratiehandelingen te plannen en uit te voeren, en wel op een zodanig niveau dat hij/zij als restaurator in opleiding (rio) in de post-initiële fase zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandig beginnende professional.
- Zijn in staat eenduidige beschrijvingen en beoordelingen te geven van de staat van objecten/kunstwerken en collecties, inclusief de gebruikte materialen.
- Beschikken over verfijnde en geofende manuele vaardigheden en wel op een zodanig niveau dat zij als restaurator in opleiding (rio) in de post-initiële fase zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige beginnende professionals.
- Tonen empathie met het cultureel erfgoed in het algemeen en het object/kunstwerk in het bijzonder.

3.4 Beschrijving van het programma

In de onderstaande tabel is het programma van de opleiding weergegeven.

Objectgericht practicum 1	18 EC
Science 1	12 EC
<i>Eerste jaar/eerste semester</i>	<i>30 EC</i>
Objectgericht practicum 2	18 EC
Science 2	6 EC
Kunsttechnologisch bronnenonderzoek	6 EC
<i>Eerste jaar/tweede semester</i>	<i>30 EC</i>
Objectgericht practicum 3 (inclusief onderzoeksvorstel)	18 EC
Keuzevak geesteswetenschappen	6 EC
Restauratiekundig vak (advanced preventive conservation)	6 EC
<i>Tweede jaar/eerste semester</i>	<i>30 EC</i>
Objectgericht practicum 4	12 EC
Scriptie	18 EC
<i>Tweede jaar/tweede semester</i>	<i>30 EC</i>
<i>Totaal opleiding</i>	<i>120 EC</i>

4. Overzicht van beoordelingen

Standaard	Oordeel
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	Voldoende
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	Goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende
Opleiding	Voldoende

5. Bevindingen, overwegingen en beoordeling per standaard

5.1 Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft de inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen

Bevindingen

De doelstelling van de opleiding is studenten op te leiden tot restauratiekundige in één van de door de opleiding aangeboden specialisaties. Deze specialisaties zijn Boek en papier, Glas, keramiek en steen, Historische binnenruimten, Hout en meubelen, Metaal, Moderne en hedendaagse kunst, Schilderijen en Textiel. Alhoewel dit de doelstelling van deze masteropleiding is, is het gewoonlijk niet de eindfase van de studenten. Normaal gesproken, zetten de afgestudeerden van deze opleiding hun opleiding op het vakgebied voort in de vorm van de post-initiële opleiding Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed. Na afronding van de post-initiële opleiding zullen de studenten opgeleid zijn tot restaurator en zullen ze als zelfstandig beroepsbeoefenaar werkzaam kunnen zijn in één van de hiervoor genoemde specialisaties.

In de woorden van de opleiding kunnen de afgestudeerde restauratiekundigen van de masteropleiding worden getypeerd als personen die in staat geacht mogen worden specialistische kennis en vaardigheden te combineren met een interdisciplinaire benadering van de brede conserveringsproblematiek. Daarnaast hebben ze inzicht in de wetenschapsbeoefening op dit vakgebied en hebben ze begrip van de te maken keuzes op dit vakgebied. Ze ontwikkelen hun handvaardigheid op het vakgebied van de specialisatie. Ook zijn ze in staat om onderzoek te doen in de verschillende fasen van het conserverings- en restauratieproces. Weliswaar zijn de afgestudeerden nog niet in staat zich als zelfstandig beroepsbeoefenaar op de arbeidsmarkt te begeven maar zij bezitten wel de basiskennis van de conserveringsproblematiek en ze kunnen onderzoek op dit vakgebied doen. Zij zijn voorbereid voor functies als die van conserveringsspecialist en adviseur van kunsthands en erfgoedinstellingen op dit vakgebied.

Bij de eisen die aan de afgestudeerden gesteld moeten worden, heeft de opleiding aandacht besteed aan een tweetal aspecten. Het ene aspect is het interdisciplinaire karakter. De afgestudeerden moeten kennis en inzicht hebben in zowel de geesteswetenschappen (cultuurgeschiedenis en (kunst)geschiedenis) als in de natuurwetenschappen (chemie, biologie en technologie). Ook ethische en beleidsmatige aspecten rond conserveren en restaureren spelen een rol. De afgestudeerden worden geacht zich deze interdisciplinariteit eigen gemaakt te hebben. Het andere aspect is de breedte van het vakgebied versus de verregaande verdieping in de specialisaties. De opleiding streeft ernaar beide aspecten recht te doen. Voor de specialisaties doet zij mede een beroep op experts van buiten de opleiding.

De opleiding heeft op basis van dit profiel van de afgestudeerden de eindkwalificaties voor de opleiding opgesteld. Deze eindkwalificaties, die in paragraaf 3.3 volledig zijn beschreven, zijn verdeeld in twee groepen, kwalificaties die het academisch werk- en denkniveau van de afgestudeerden beschrijven en kwalificaties die de vakspecifieke kennis, inzichten en vaardigheden beschrijven. Deze vakspecifieke eindkwalificaties dienen overigens te worden gelezen in de context van de specialisatie van de afgestudeerden.

De eindkwalificaties van de opleiding zijn ontleend aan het Clarification Paper van het European Network of Conservation Restoration Education (ENCoRE) uit 2001. Deze organisatie is een samenwerkingsverband van ruim 40 opleidingen op wetenschappelijk niveau binnen dit vakgebied in een aantal Europese landen. De opleiding in Amsterdam is bij ENCoRe aangesloten. Aan de ene kant interpreteert elk van de opleidingen de Europese uitgangspunten op een eigen, verschillende wijze maar aan de andere kant is het een voor alle vaststaand raamwerk dat de opleidingen ook gebruiken om zich met elkaar te vergelijken. De opleidingen plegen ook met enige regelmaat overleg met elkaar.

De opleiding heeft de eindkwalificaties vergeleken met de Dublin-descriptoren. Uit het overzicht dat de opleiding daartoe heeft opgesteld, blijken alle Dublin-descriptoren in de eindkwalificaties verwerkt te zijn. Daarnaast heeft de opleiding ook de vergelijking gemaakt tussen de eindkwalificaties en de op Europees niveau opgestelde competenties voor het vakgebied voor niveau 7 (masterniveau) volgens het European Qualifications Framework. Volgens het betreffende overzicht komen de in het Europese raamwerk gevraagde competenties alle in de eindkwalificaties van de opleiding aan bod.

De opleiding overweegt de specialisaties waarin vernieuwend onderzoek wordt gedaan als speerpunten te positioneren. Ook denkt zij erover na de specialisatie Conservation science toe te voegen. De opleiding heeft onlangs de eindkwalificaties eenduidiger geformuleerd. Daardoor beschrijven ze in duidelijker termen waartoe de afgestudeerden opgeleid worden, zowel voor de masteropleiding zelf als in relatie tot de post-initiële opleiding.

Overwegingen

Naar de mening van het panel is de doelstelling van de opleiding in overeenstemming met zowel de discipline als het niveau waarvoor deze opleiding opleidt. Het panel vindt dat de doelstelling weloverwogen is geformuleerd, ook ter onderscheiding van de post-initiële opleiding. Het panel ziet dat de afgestudeerden van de masteropleiding voor de wetenschappelijke en disciplinaire kennis en inzichten op het vakgebied van hun specialisatie worden opgeleid waar de post-initiële opleiding met name ook op de specifieke kennis en vaardigheden ingaat.

Het panel is positief over de aandacht die de opleiding besteedt aan het interdisciplinaire karakter van het vakgebied en aan de balans tussen de breedte van het vakgebied en de diepgang in de specialisaties. Ook vindt het panel dat de opleiding beide aspecten naar behoren heeft verwerkt in de doelstelling.

De opleiding heeft volgens het panel de doelstelling op een verantwoorde wijze omgevormd tot concrete en toetsbare eindkwalificaties. De doelstelling is op gepaste wijze in de eindkwalificaties terug te zien. Het panel is ingenomen met het feit dat de opleiding het academisch niveau van de afgestudeerden en de vakspecifieke kennis, inzichten en vaardigheden apart heeft verwoord. Het is voor het panel van belang dat de eindkwalificaties overeenkomen met de richtlijnen van het Europese samenwerkingsverband van academische opleidingen op dit vakgebied. Als gevolg daarvan zijn de eindkwalificaties afgestemd op de internationale eisen die binnen het vakgebied gelden.

Het panel heeft kunnen vaststellen dat de eindkwalificaties overeenkomen met de Dublin-descriptoren en ook met de voor dit vakgebied in Europa opgestelde eisen voor opleidingen op masterniveau. Beide overeenkomsten dragen bij aan de overtuiging van het panel dat de eindkwalificaties zich op het niveau van de master bevinden.

Het panel is verheugd over de wijze waarop en de mate waarin de opleiding de eindkwalificaties met een kritisch oog bekijkt en aanpassingen of verbeteringen overweegt. Dat geldt zowel voor de specialisaties die aangeboden worden als voor de wijze waarop de eindkwalificaties zijn verwoord. Het panel adviseert de opleiding aandacht aan de aan te bieden specialisaties te blijven geven.

Beoordeling van de standaard

Op grond van bovenstaande overwegingen beoordeelt het panel standaard 1 Beoogde eindkwalificaties als voldoende.

5.2 Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

Er worden elk jaar niet meer dan 24 studenten tot de opleiding toegelaten, maximaal zes studenten voor steeds vier specialisaties. De opleiding in het geheel kent weliswaar acht specialisaties, te weten Glas, Keramiek en Steen, Moderne en Hedendaagse Kunst, Schilderijen, Textiel, Boek en Papier, Historische Binnenruimten, Hout en Meubel en Metaal maar elk jaar worden er maar vier specialisaties aangeboden. In het jaar 2013/2014 is het mogelijk met één van de eerstgenoemde vier specialisaties te beginnen. In het jaar daarop volgen de laatstgenoemde vier specialisaties en de komende jaren herhaalt zich dit patroon. De reden om dat zo te doen, is dat het gebouw van de opleiding en de materiële voorzieningen geen instroom voor alle acht specialisaties toelaten en om versnippering voor de docenten te vermijden.

Om aan de masteropleiding te beginnen dienen de aankomende studenten aan een aantal eisen te voldoen. Dat zijn achtereenvolgens een bachelordiploma in een relevante discipline in de geesteswetenschappen of natuurwetenschappen, minimaal 12 EC kunstgeschiedenis of gelijkwaardige vakken hebben gevolgd, de minor Conservering en Restauratie hebben afgerond en de Nederlandse taal beheersen. Daarnaast dienen geïnteresseerde studenten onder meer een motivatiebrief toe te sturen, een portfolio met eigen opdrachten te laten zien, aan een toets handvaardigheid deel te nemen en een gesprek met de selectiecommissie te voeren. Studenten die een vooropleiding op hbo-niveau bezitten, dienen een deficiëntieprogramma van in totaal 48 EC te volgen, bestaande uit de eerder genoemde minor (30 EC), het deel kunstgeschiedenis (12 EC) en academische vaardigheden (6 EC). Een beperkt aantal studenten die een oude hbo-opleiding (ICN) hebben genoten, kunnen de opleiding verkort volgen. Deze studenten moeten weliswaar het genoemde deficiëntieprogramma volgen maar krijgen vrijstelling voor de Objectgerichte practica, omdat ze die kennis en vaardigheden al in hun vooropleiding hebben opgedaan. De examencommissie beslist overigens over deze vrijstellingen.

De studenten komen van nagenoeg alle Nederlandse universiteiten. Ook zijn er een aantal studenten uit het buitenland. Van de 50 tot 70 studenten die de minor volgen, melden zich ongeveer 20 tot 25 aan voor de masteropleiding waarvan dan vervolgens 17 tot 20 studenten toegelaten worden.

De opleiding heeft in de vorm van een tabel aangegeven in welke onderdelen van het programma de eindkwalificaties weerspiegeld worden. Uit deze tabel blijkt dat alle eindkwalificaties in het programma aan de orde komen. Als nadere concretisering van de eindkwalificaties heeft de opleiding leerdoelen voor het programma geformuleerd die zijn verbonden aan de verschillende onderdelen van het programma. Voor de Objectgerichte practica van elk van de specialisaties zijn de leerdoelen gedetailleerd voor die betreffende specialisatie uitgewerkt.

De opleiding is opgebouwd uit de Objectgerichte practica (66 EC), de Science-modules (18 EC), een tweetal geesteswetenschappelijke modules (12 EC), een restauratiekundige module (op dit moment: advanced preventive conservation) en de scriptie (zie voor het overzicht van het programma paragraaf 3.4). De Objectgerichte practica zijn de modules die gericht zijn op de specialisatie van de student en waarin de theorie, de praktijk en het onderzoek rond deze specialisatie worden gedoceerd. Deze modules kunnen beschouwd worden als de ruggengraat van het programma. In deze modules komen cultuur- en kunstgeschiedenis, natuurwetenschappen, technologie en ethische vraagstukken bij elkaar. De studenten volgen workshops binnen hun eigen specialisatie maar dienen deze ook bij andere specialisaties te volgen. Zo wordt hen ook geleerd de verbanden tussen de specialisaties te zien. In de Objectgerichte practica leren de studenten op een wetenschappelijke wijze naar objecten te kijken en van daaruit keuzes voor het behandelen daarvan te maken. In de Science-modules krijgen de studenten scheikundige en natuurkundige principes, kennis over materialen en analysetechnieken aangereikt. In deze modules leren zij ook hoe en wanneer materialen voor de bewerking van objecten en technieken toe te passen. De hoogleraar die verantwoordelijk is voor de natuurwetenschappelijke aspecten van het programma heeft met andere deskundigen van binnen en buiten de opleiding de afstemming tussen de Science-modules en de Objectgerichte practica verbeterd. De overige modules zijn bedoeld om de studenten vertrouwd te maken met de ontwikkeling van het onderzoek en de methodologie op het vakgebied. Het curriculum van de opleiding kent maar één keuzevak. Binnen de specialisaties en in de scriptie kunnen de studenten wel eigen accenten in het programma leggen. In de scriptie worden de studenten geacht een interdisciplinair onderzoek uit te voeren naar een probleem uit de praktijk van de conservering en restauratie en zodoende een bijdrage te leveren aan de restauratiepraktijk op het vakgebied van de specialisatie. Weliswaar kunnen de studenten zelf een onderwerp kiezen maar de hoogleraren en docenten zetten hen aan in de keuze van het onderwerp aan te sluiten bij het bestaande onderzoek van henzelf, van het Rijksmuseum, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed of één van de andere partijen waarmee de opleiding samenwerkt. De opleiding besteedt aandacht aan de afstemming van de specialisaties. Dit gebeurt enerzijds om te verzekeren dat alle specialisaties beantwoorden aan de eisen van het programma en anderzijds om de uitwisseling daartussen te bevorderen en bij te dragen aan het interdisciplinaire karakter van de opleiding.

De opleiding heeft zich met name na opmerkingen in de mid-termreview in 2010 ingespannen het wetenschappelijk karakter van het programma verder te versterken en uit te bouwen. Dat is gebeurd door van meet af aan in het programma de studenten te leren materiaalkundig, literatuur- en archiefonderzoek te doen, essays en rapporten te schrijven, probleemstellingen te ontwikkelen en de daarbij behorende wetenschappelijke methoden te kiezen. De opleiding neemt zich ook voor de vaardigheid in het academisch schrijven bij de studenten te verbeteren en daardoor de kwaliteit van de essays die de studenten moeten schrijven, te verhogen.

De organisatie van de opleiding is in handen van het opleidingsmanagement, dat bestaat uit de opleidingsmanager, de opleidingscoördinator en de secretaresse. De opleidingsmanager is belast met de dagelijkse leiding van de opleiding. Er zijn twee hoogleraren werkzaam in de opleiding met een totale inzet van 1,5 fte. Eén van de hoogleraren staat in voor de natuurwetenschappelijke aspecten van de opleiding, terwijl de andere zich richt op conservering en restauratie (voorheen genoemd de *praktijk*). De Faculteit der Geesteswetenschappen is voornemens die inzet binnen afzienbare termijn in enkele stappen te verhogen naar 2,0 fte (voor de masteropleiding en de post-initiële opleiding samen), zo heeft het panel uit de mond van de vertegenwoordigers van de faculteit vernomen. Naast de hoogleraren zijn de vaste docenten aan de opleiding verbonden en is er ruimte voor 2,5 fte inzet van gastdocenten (ook voor de masteropleiding en de post-initiële opleiding samen) die gespecialiseerde onderwerpen aansnijden. Drie van de docenten zijn gepromoveerd. De opleiding heeft een traject ingezet om acht van de tien overige docenten de mogelijkheid te bieden te promoveren. Naar verwachting zal dat uiterlijk in 2017 gebeuren. Het doel is het wetenschappelijk karakter van de opleiding te versterken.

Voor de uren die deze docenten heden niet aan het onderwijs besteden, worden zij door tijdelijke docenten vervangen. Wanneer zij gepromoveerd zijn, zal een aantal van hen conform de universitaire regels tijd als universitair docent krijgen om onderzoek te doen. Van de vaste docenten heeft ruim 30% een basiskwalificatie onderwijs. Alle docenten hebben de afgelopen jaren deelgenomen aan een aantal workshops over onderwijskundige zaken als toetsing, beoordeling en feedback geven. De opleiding heeft pas geleden een coördinator onderzoek aangesteld. Het doel van deze functie is de wetenschappelijk kanten van de opleiding verder uit te bouwen. Tot de werkzaamheden van deze coördinator behoren onder meer het wetenschappelijk gehalte van de afstudeerscripties te verbeteren en de docenten in het promotietraject te ondersteunen bij het schrijven van hun proefschrift.

De studenten krijgen informatie over de opleiding via de website en via emails. Dat laatste geldt met name voor de roosters. Daarnaast ontvangen de studenten de studiehandleiding voor de modules en hebben ze toegang tot Blackboard. Het onderwijs is deels theoretisch en deels praktijkgericht. De objecten waaraan de studenten werken, zijn daarbij het uitgangspunt. Deze objecten vertegenwoordigen vaak een grote culturele en financiële waarde. De studenten leren daarmee om te gaan. De opdrachten die zij uitvoeren, nemen in complexiteit toe. De werkvormen zijn hoorcolleges en werkcolleges (zowel theorie als workshops) en practica (onder begeleiding en in zelfstudie). De studenten hebben direct contact met de docent die hen vaak individueel begeleidt. Aan de andere kant leren de studenten ook zelfstandig te werken. Het aantal contacturen per week is tamelijk groot, zoals onder paragraaf 3.1 is aangegeven. De studenten zijn gewoonlijk drie tot vier dagen per week in het Ateliergebouw. Een belangrijk deel daarvan, te weten tweeënhalf dag tot drie dagen per week, is ingeruimd voor de Objectgerichte practica. Naast één roostervrije dag besteden de studenten nog één tot anderhalve dag aan de andere modules. Omdat de studenten zowel de Objectgerichte practica volgen als de parallelle modules zoals de Science-modules, ervaren ze de studielast als hoog. Desgevraagd hebben de studenten te kennen gegeven, dat een bijbaan bij deze studie nagenoeg onmogelijk is. Aan het einde van de semesters creëert de opleiding ruimte in het programma om de studenten in staat te stellen de opdrachten in de Objectgerichte practica af te ronden. Zoals mede uit de student-docentratio in paragraaf 3.1 af te leiden is, is het onderwijs zeer kleinschalig en bijna individueel. De studenten worden op individuele basis en intensief door de docenten begeleid. De opleiding heeft een eigen studieadviseur die voor 0,2 fte voor de studenten beschikbaar is. De studenten hebben toegang tot de tweedelijns voorzieningen van de faculteit en de universiteit.

De voorzieningen van de opleiding zijn van wezenlijk belang, gezien de praktische en kunstzinnige aard van de leerprocessen. Het panel heeft in persoon de ruimten en voorzieningen van de opleiding kunnen bekijken. De opleiding is gehuisvest in het Ateliergebouw aan het Museumplein in Amsterdam. Dat gebouw deelt zij met de restauratieateliers van het Rijksmuseum en de laboratoria van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Deze drie partners werken hier samen in het Expertisecentrum voor Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed. De voorzieningen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed waaronder zowel de faciliteiten voor natuurwetenschappelijk c.q. technisch onderzoek alsook de bibliotheek zijn van eminent belang. De opleiding beschikt zelf niet daarover. De verwachting is dat de genoemde voorzieningen in het huidige gebouw zullen blijven. Daarnaast kan de opleiding gebruik maken van de onderzoeksfaciliteiten van de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica. De opleiding heeft de wens en het voornemen de samenwerking met deze faculteit te intensiveren. De objecten waarmee de studenten kunnen werken, worden door de opleiding in bruikleen ontvangen van culturele instellingen. Dat proces is complex en bewerkelijk. De opleiding heeft daarom een nieuwe bruikleenprocedure opgezet. De beschikbare ruimte voor het onderwijs is een knelpunt. Vanaf 2015 komt extra ruimte in het Ateliergebouw beschikbaar.

Overwegingen

Het panel beschouwt de toelatingseisen en de toelatingsprocedure van de opleiding als degelijk en effectief. Het panel is ervan overtuigd dat alleen studenten die de capaciteiten en aanleg voor deze opleiding hebben, toegelaten worden. De zeer hoge slagingspercentages zijn in de ogen van het panel een bewijs daarvan. Het panel heeft vastgesteld dat de vrijstellingen in de verkorte trajecten verantwoord worden verleend.

Het panel acht de eindkwalificaties naar behoren in het programma verwerkt. Getuige het overzicht dat de opleiding in dat verband heeft opgesteld, komen alle eindkwalificaties in de verschillende onderdelen van het programma aan bod en gebeurt dat ook op een afgewogen en evenwichtige wijze. Weliswaar zijn de specifieke leerdoelen voor de Objectgerichte practica voor elk van de specialisaties uitgeschreven maar het panel pleit ervoor deze nader met elkaar te vergelijken, omdat de structuur en mate van detail ervan tussen de specialisaties verschilt.

De inhoud van het programma is naar het oordeel van het panel goed te noemen. De modules gaan in op zowel de theorie als de praktijk. Ook leren de studenten de wetenschappelijke benaderingswijze en leren zij deze toe te passen in het praktijkgerichte deel van het curriculum. De studenten kiezen van meet af aan voor een specialisatie en hebben binnen de Objectgerichte practica genoeg mogelijkheden om zich daarin verder te verdiepen. Het panel beoordeelt het academisch gehalte van de opleiding als zeer hoog, ook in vergelijking met opleidingen in het buitenland. Ook al heeft het panel geen aanwijzingen dat het praktische werk in het gedrang komt, toch vraagt het panel de opleiding in het oog te houden dat de studenten naast hun academische vorming voldoende tijd en gelegenheid houden om zich de praktische vaardigheden eigen te maken. Het interdisciplinaire aspect, zijnde de verhouding tussen het vakgebied in den brede en de specialisaties, is goed in het programma verwerkt. Het panel beschouwt de Science-modules weliswaar inhoudelijk als toereikend maar raadt de opleiding wel aan de inhoud daarvan te versterken. Het panel ziet geen opleidingsbrede lacune op het gebied van de natuurwetenschappelijke component van het programma maar mist de zekerheid van een volledige dekking daarvan voor alle specialisaties. Het panel vindt dat de opleiding de afstemming tussen de specialisaties onderling voldoende bewaakt. Alhoewel de opleiding de relatie tussen de Objectgerichte practica en de Science-modules heeft verbeterd, ervaren de studenten met wie het panel heeft gesproken de aansluiting nog niet als optimaal. Met name de vertaling vanuit de Science-modules naar de specialisaties zou nog beter kunnen zijn.

Het panel is zeer ingenomen met de inspanningen die de opleiding doet om de wetenschappelijke kant van het programma te versterken. Deze inspanningen zijn krachtig en grijpen op meerdere punten van de opleiding aan waaronder het versterken van het element van wetenschappelijke vorming van de studenten, het verbeteren van de academische-schrijfvaardigheid van de studenten, het promotietraject voor een groot deel van de docenten, de onderzoekstijd die zij na hun promotie zullen hebben en het aanstellen van een coördinator onderzoek. Het panel ziet in deze stappen evenzovele voorbeelden van het belang dat de opleiding aan het wetenschappelijk karakter hecht.

Het panel roemt het personeelsbeleid van de opleiding. Niet alleen werkt de opleiding met de steun van de faculteit aan een uitbreiding van de inzet van hoogleraren maar ook wordt aan de ontwikkeling van de docenten veel aandacht besteed. Dat geldt met name voor een ambitieus programma om verreweg de meeste van de vaste docenten de komende jaren te laten promoveren. Ook zaken als toetsing en beoordeling staan op de agenda. De docenten verdiepen zich daarin.

Het panel beschouwt de didactiek als naar behoren, gezien de aard van de opleiding. De didactiek is ook in de zin van de gekozen werkvormen ingericht op zowel het verwerven van theoretische kennis als het opdoen van praktische vaardigheden. Ook vindt het panel dat de opleiding de informatievoorziening en de studiebegeleiding goed ingericht heeft. De studenten hebben onmiskenbaar veel profijt van de individuele en intensieve begeleiding door de docenten. Ze kunnen steeds met vragen bij hun docenten terecht, terwijl ze in de Objectgerichte practica aan hun opdrachten werken. Het aantal contacturen is groot. Dat is enerzijds een voordeel voor het leerproces maar kan anderzijds tot werkdruk leiden bij de studenten. Ook zorgt het einde van het semester wanneer de studenten de praktijkopdrachten met verslagen moeten inleveren, voor tijdsdruk. Het panel vindt wel dat de opleiding alles in het werk stelt om de studeerbaarheid van het programma te bevorderen. Omdat het onderwijs zo kleinschalig en nagenoeg individueel is ingericht, zijn de docenten en studenten wel ten zeerste op elkaar aangewezen. Dat kan goed uitpakken maar ook tot spanningen leiden. Het panel vindt daarom dat de studenten de mogelijkheid moeten hebben zich tot een onafhankelijke vertrouwenspersoon te wenden. De opleiding heeft wel een persoon die als zodanig optreedt maar deze staat niet ver genoeg van de dagelijkse gang van zaken in de opleiding af om helemaal onafhankelijk te kunnen zijn.

Het panel is bijzonder te spreken over de kwaliteit van de huisvesting en de faciliteiten van de opleiding. De ruimten waarin de studenten hun Objectgerichte practica volgen, zijn ruim en goed geoutilleerd. Daarnaast kunnen de studenten gebruik maken van de buitengewoon goede voorzieningen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Wel is de totale beschikbare ruimte voor de opleiding aan de krappe kant. Daarom vraagt het panel aandacht voor deze problematiek en raadt de opleiding aan na te gaan of de ruimte kan worden uitgebreid, ook nadat de extra ruimten in 2015 beschikbaar gekomen zijn.

Beoordeling van de standaard

Op grond van bovenstaande overwegingen beoordeelt het panel standaard 2 Onderwijsleeromgeving als goed. Het panel heeft bij dat oordeel laten meewegen de positieve waardering voor de inhoud van het programma, de versterking van het wetenschappelijk karakter van de opleiding, het personeelsbeleid, de studiebegeleiding en de voorzieningen.

5.3 Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Bevindingen

Zoals onder standaard 2 ook al naar voren is gebracht, heeft de opleiding de afgelopen jaren veel tijd besteed om de toetsing en beoordeling te verbeteren. In de toetsen van de Objectgerichte practica is rekening gehouden met een toenemende complexiteit en een groeiend aandeel van de praktijk. De toetsen gaan niet alleen in op het reproductieve kennis maar ook op reflectief en analytisch vermogen. De doelstelling, verwachting en eisen voor de toetsen zijn onder de loep genomen.

De examencommissie van de Graduate School van de Faculteit der Geesteswetenschappen ziet toe op de kwaliteit en het niveau van de toetsen en de masterscripties van de opleiding. Omdat deze commissie voor alle masteropleidingen van de faculteit verantwoordelijk is, adviseert een gedelegeerde van de opleiding de examencommissie over de specifieke kenmerken van de opleiding.

Gezien de combinatie van theorie en praktijk die de opleiding zo kenmerkt, zijn de toetsvormen een afspiegeling daarvan. De toetsvormen zijn onder meer schriftelijke tentamens, kijk- en leesopdrachten, papers, essays, behandelingsverslagen, case-studyopdrachten, presentaties en praktijkopdrachten. De praktijkgerichte toetsing van de Objectgerichte practica bestaat uit de praktijkopdracht, het behandelingsvoorstel en het behandelingsverslag. Aan deze laatste twee worden wetenschappelijke eisen gesteld. De theoriegerichte toetsing vindt plaats in de vorm van literatuurtentamens, papers en essays. De studenten moeten bewijzen wetenschappelijk te kunnen rapporteren en te kunnen presenteren, onder meer aan docenten, mede-studenten en vertegenwoordigers van het werkveld. De eindcijfers voor de Objectgerichte practica zijn een gewogen gemiddelde van de cijfers van de onderdelen. Alle onderdelen moeten tenminste voldoende zijn. De Science-modules worden afgesloten met een schriftelijk tentamen maar ook met andere vormen, zoals verslagen. Voor de beoordeling van de praktijkopdrachten wordt een formulier gebruikt om de objectivering van de beoordeling te versterken. De beoordeling van de Science-modules is een zaak van de coördinator in samenspraak met de docenten en de hoogleraar. Ook hier zijn de beoordelingscriteria geëxpliciteerd. Studenten hebben recht op feedback over de beoordeling van het gemaakte werk.

Alvorens de studenten de masterscriptie schrijven, stellen zij in het Objectgerichte practicum 3 een onderzoeksvoorstel op. Dat is bijna 3 EC van dat onderdeel en wordt daar ook getoetst. De studenten dienen dit onderzoeksvoorstel te presenteren en te verdedigen ten overstaan van docenten, hoogleraren en onderzoekers van onder meer de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De studenten krijgen feedback zowel op de inhoud van het onderzoek als op hun presentatie. De hoogleraren en de verzamelde docenten geven een cijfer. Zoals gezegd bij standaard 2, kunnen de studenten een eigen onderzoeksvraag kiezen maar wordt vanuit de opleiding bepleit een onderzoeksvraag te kiezen die aansluit bij het onderzoek dat binnen het vakgebied wordt gedaan. Vaak maakt de scriptie deel uit van een lopend, groter onderzoek. Samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed organiseert de opleiding een scriptiemarkt waar de studenten de gelegenheid geboden wordt zich op de onderzoeksvraag voor te bereiden. De studenten krijgen als scriptiebegeleider één van de docenten toegewezen. Vanuit de opleiding zijn daarnaast twee docenten betrokken die adviseren op het punt van de vraagstelling en uitwerking van de scriptie en op het punt van de natuurwetenschappelijke analyses die moeten worden uitgevoerd. De begeleiders worden binnen de opleiding ondersteund om hun rol goed te vervullen. Wanneer hun scriptie verband houdt met een extern project, dan hebben de studenten gewoonlijk ook een externe begeleider. De beoordeling van de masterscriptie is in handen van de begeleider en de tweede lezer.

Deze is veelal uit een andere specialisatie afkomstig. De beoordeling van de masterscriptie geschiedt op basis van een beoordelingsformulier met criteria. Dit formulier is gebaseerd op de criteria die de bovengenoemde examencommissie van de faculteit der Geesteswetenschappen heeft opgesteld. Opleidingen kunnen daar desgewenst elementen aan toevoegen.

In de scripties dienen de drie componenten van de opleiding, het geesteswetenschappelijke element, het natuurwetenschappelijke element en de praktische vaardigheden, alle drie tot hun recht te komen. Desgevraagd heeft de voorzitter van de examencommissie laten weten met name in het wetenschappelijk gehalte een stijgende lijn in de masterscripties te zien.

Uit de mond van de betrokkenen bij de opleiding en van de examencommissie heeft het panel vernomen dat het oordeel van het werkveld over de afgestudeerden gunstig is. Enkele van de afgestudeerden hebben een positie bij vooraanstaande instituten in het buitenland verworven.

Overwegingen

Het panel acht het toetsbeleid gepast. De afspraken die daarover zijn gemaakt en de regelingen die zijn ingesteld, zorgen voor een stelsel van valide en betrouwbare toetsing en beoordeling. Dat neemt niet weg dat het panel van oordeel is dat de voortzetting van de nu ingezette ontwikkeling van het toetsbeleid en de uitvoering daarvan op zijn plaats is. Het panel heeft met instemming kennisgenomen van de rol die de examencommissie in de bewaking van de kwaliteit van de toetsen en de masterscriptie speelt.

Het panel vindt de toetsvormen relevant. Deze getuigen van een goede afstemming op zowel de theoretische als praktische delen van het curriculum. Het toenemend gebruik van beoordelingscriteria draagt bij aan de transparantie van de beoordeling van de toetsen. De beoordeling van de toetsen van de Objectgerichte practica zou in beginsel beïnvloed kunnen worden door de verhouding tussen de student en de docent. Het panel heeft geen aanwijzingen dat zulks gebeurt maar raadt de opleiding wel aan daarop toe te zien.

Het panel heeft de toetsen bestudeerd en heeft vastgesteld dat deze inhoudelijk en qua niveau aan de eisen van een masteropleiding op dit vakgebied voldoen.

Het panel vindt de procedure rond de masterscriptie naar behoren. In verschillende stappen wordt dat proces begeleid, ondersteund en van feedback voorzien. Ook de beoordeling van de scriptie door twee beoordelaars en aan de hand van een lijst van beoordelingscriteria beschouwt het panel als toereikend.

De masterscripties die de leden van het panel hebben bestudeerd, zijn alle als voldoende beoordeeld door het panel. De scripties getuigen in het algemeen van een goed begrip van de inhoud en gaan goed in op het onderwerp. De natuurwetenschappelijke component in de scripties is overwegend behoorlijk. Wel valt op dat in veel gevallen te veel wordt gesteund op niet gevalideerde bronnen en dat de referenties aan wetenschappelijke literatuur ter onderbouwing van het betoog enigszins achterblijven. Ook kunnen de structuur en opbouw van de scripties nog enigszins worden verbeterd.

Het panel heeft gezien dat het oordeel van het beroepenveld over de afgestudeerden overwegend positief is en beschouwt dat als een extra bewijs van de kwaliteit van de opleiding.

Beoordeling van de standaard

Op grond van bovenstaande overwegingen beoordeelt het panel standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties als voldoende. Het panel wil daaraan toevoegen dat de opleiding niet ver van de kwalificatie goed verwijderd is en dat deze kwalificatie binnen handbereik is.

Bijlage 1: Programma van het locatiebezoek

Agenda locatiebezoek op 24 september 2013 te Amsterdam (vermelding namen van personen zonder eventuele titels)

08.30 uur – 09.00 uur	Aankomst en overleg visitatiepanel (besloten)
09.00 uur – 09.30 uur	Afvaardiging Faculteit, Certificatiecommissie en opleidingsmanagement G. Nijsten (hoofd bedrijfsvoering Faculteit der Geesteswetenschappen), C. von Waldthausen (secretaris Certificatiecommissie), Chr. Hengeveld (directeur onderzoek Faculteit der Geesteswetenschappen), S. Maarschalkerweerd (opleidingsmanager)
09.00 uur – 10.45 uur	Opleidingsmanagement en inhoudelijk kernteam N. Tennent (hoogleraar), J. Wadum (hoogleraar), S. Maarschalkerweerd (opleidingsmanager), I. Tinbergen (opleidingscoördinator)
10.45 uur – 11.30 uur	Examencommissie en bij toetsing betrokken personen J. de Vries (voorzitter examencommissie Graduate School van Faculteit der Geesteswetenschappen), I. Tinbergen (opleidingscoördinator)
11.30 uur – 14.00 uur	Rondleiding faciliteiten (11.45 uur – 12.00 uur open spreekuur)
14.00 uur – 15.00 uur	Docenten B. van Velzen, R. Lugtigheid, D. van Kempen, T. Beentjes, K. van Lookeren, M. Witlox, S. Stigter
15.00 uur – 15.45 uur	Studenten C. van Aubel, M. Overhoff, L. d'Hont, J. Steinman, R. Scheres, K. van der Lem, S. Smulders, M. Pronk, M. de Boer
15.45 uur – 16.15 uur	Opleidingsmanagement en inhoudelijk kernteam N. Tennent (hoogleraar), J. Wadum (hoogleraar), S. Maarschalkerweerd (opleidingsmanager), I. Tinbergen (opleidingscoördinator)
16.15 uur – 17.15 uur	Overleg panel (besloten)
17.15 uur – 17.45 uur	Terugkoppeling bevindingen door voorzitter panel aan opleidingsmanagement

Bijlage 2: Bestudeerde documenten

Documenten die zijn bestudeerd voorafgaand aan het locatiebezoek:

- Kritisch Reflectie opleiding Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed
- Reglement Certificatiecommissie
- Ledenlijst Certificatiecommissie
- Kengetallen van de opleiding
- Voorgeschiedenis van de opleiding
- Eindkwalificaties masteropleiding
- Eindkwalificaties post-initiële opleiding
- Criteria beoordeling post-initiële opleiding
- Koppeling eindkwalificaties masteropleiding, leerdoelen en Dublin-descriptoren
- Beschrijving inhoud programma per specialisatie
- Lijst van masterscripties, theses post-initiële opleiding, papers rio's op conferenties/symposia
- Criteria stageplaatsen post-initiële opleiding
- Overzicht kernteam van docenten
- Beoordelingsformulier masterscriptie met criteria
- Praktijkbeoordelingsformulier master
- Toelichting criteria praktijkbeoordelingsformulier master

Documenten die tijdens het locatiebezoek ter inzage lagen:

- Publicatie met overzicht van de opleiding
- Studiehandleidingen
- Literatuur
- Basisdocumenten bruikleenovereenkomst
- Agenda's docentenvergaderingen
- Curricula vitae docenten
- Taken, agenda, notulen opleidingscommissie
- Agenda, verslagen adviesraad
- Application for membership of Encore
- Reactie op resultaten mid-termreview
- Managers of Decay, overzichtspublicatie van de opleiding

Bijlage 3: Bestudeerde eindwerken

De door het panel bestudeerde eindwerken zijn de volgende.

- 9894535
- 5937396
- 5703654
- 0204846
- 5954835
- 5836816
- 6186734
- 0277207
- 6115020
- 5702356
- 0020117
- 8118272
- 5864100
- 5891965
- 5675812
- 0452572
- 6014623
- 0259675
- 10068559
- 6179657
- 0102431

Bijlage 4: Samenstelling visitatiepanel

Het visitatiepanel bestond uit de volgende personen:

- De heer prof. dr. R.E.O. Ekkart (voorzitter);
- Mevrouw lic. H. Dubois (deskundige);
- Mevrouw drs. M. Reuss (deskundige);
- De heer dr. J.J. Wouters (deskundige);
- Mevrouw C. Saris MSc (student).

Prof. dr. R.E.O. Ekkart (voorzitter)

De heer Ekkart was tot 2012 buitengewoon hoogleraar Kunstgeschiedenis aan de Universiteit Utrecht en bekleedt nu een aantal functies op het vakgebied. Na de afronding van zijn studie Kunstgeschiedenis aan de Universiteit Leiden heeft hij een groot aantal functies op het vakgebied gehad. Zo was hij conservator-directeur van het Rijksmuseum Meermano-Westreenianum en directeur van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie. De heer Ekkart vervult heden verschillende functies op het gebied van kunst en cultuur in Nederland.

Lic. H. Dubois (deskundige)

Mevrouw Dubois is conservator bij het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium in Brussel. Zij heeft het post-graduate Diploma in Conservation of Easel Painting aan Hamilton Kerr Institute behaald en de master in History of Art and Archeology aan de Université Libre de Bruxelles. Zij is werkzaam geweest in België, Nederland, Duitsland en de Verenigde Staten als conservator en onderzoeker. Mevrouw Dubois heeft meegewerkt aan de organisatie van een aantal internationale conferenties op het vakgebied.

Drs. M. Reuss (deskundige)

Mevrouw Reuss is restaurator/projectcoördinator in de afdeling collectiebeheer bij het Rijksmuseum Volkenkunde in Leiden. Zij studeerde Restauratie en Conservering aan de Staatliche Akademie der Bildenden Künste in Stuttgart. In de loop van haar carrière heeft zij onder meer opgravingen gedaan in Troje en was werkzaam bij het Instituut Collectie Nederland. Sinds 2000 is zij als restaurator werkzaam in het Rijksmuseum Volkenkunde in Leiden. Mevrouw Reuss is voorzitter van de vereniging Restauratoren Nederland.

Dr. J.J. Wouters (deskundige)

De heer Wouters is zelfstandig adviseur en leraar op het gebied van de wetenschap van conservering en restauratie. Hij heeft de masteropleiding in de scheikunde aan de Universiteit van Gent behaald en is aan dezelfde universiteit gepromoveerd in de scheikunde. Tussen 1982 en 2008 was hij werkzaam als hoofd van het laboratorium van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium in België. De heer Wouters heeft aan een groot aantal conferenties en instellingen lezingen gegeven en voordrachten gehouden op zijn vakgebied.

C. Saris MSc (student)

Mevrouw Saris heeft medio 2012 de opleiding research master Health Sciences, specialisatie Social Sciences van de Universiteit Maastricht voltooid. Daarvoor had zij de bacheloropleiding Gezondheidswetenschappen aan deze universiteit afgerond. Zij was lid en vice-voorzitter van de opleidingscommissie van de laatstgenoemde opleiding. Mevrouw Saris was lid van een aantal visitatiepanelen in het kader van accreditatie-aanvragen van opleidingen in Nederland.

Bijlage 5: Onafhankelijkheidsverklaringen